

1993

TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ március 6-án Nagyváradon az Alexis és a Panorama nagyváradai cégek támogatásával. Az immár harmadik alkalommal sorra kerülő találkozó műsorából: játékok, táncok gyermekeknek, tánctanítás, kézműves foglalkozások, korongozás, kosárfonás népi alkotómesterek közreműködésével, videofilmek vetítése, hagyományőrző gálaműsor, táncmulatság reggelig. (Szabadság, 1993/41. 2. – 1993. március 2., kedd)

Nagyváradai táncháztalálkozó

*„Mivel már besötétedett,
Kérünk, Teremtőm, tégedet,
Add meg szokott őrzésedet!”*

A népi kultúra minden, még élő remeke mögött felsejlik és könyörtelen fokozatos-sággal körvonalazódik a fájdalmas felismerés: mindez egy haldokló, lassan feledésbe merülő világ üzenete. A belenyugvás, a lemondás közönyös sóhajától a vészkiáltás fölrazzó sikolyáig, olyan hangokat hullámoztat, melyeknek forrása kiszáradt vagy kiapadófélben van, olyan fényt lövell, mely mögött nem ég, alighogy pislákol a csillag. De a hang, a fény még siet felénk...

A helyzet talán nem ilyen súlyos, csak az oly gyakori csalódások utórezgéseit hordozzuk sejtéseinkben. A falu vergődésére, a paraszti élet színeinek fakulására szerencsére felfigyeltek a fiatalok és szakértők útmutatásai szerint vagy éppen személyes vezetésükkel népdalokat, táncokat gyűjtenek, szöttesek és szokások tarkaságát keresik. Kíváncsiságuk, kezdeti érdeklődésük apránként élménnyé vált, minden újabb élmény szükségszerűen az ismeretkörök szélesedéséhez vezetett, átfogó összefüggések felé mutatott – a gyűjtött adatok sokasodásával, észrevétlenül **állásfoglalássá** vált. A paraszti kultúra értékeit már nemcsak szakemberek tartják számon, az élő folklórral olyan városi közönségrétegek is megismerkedhettek, amelyek már több generáció óta elszakadtak tőle.

A néptáncok ismertetése és népszerűsítése nagymértékben hozzájárult a folklór vonzerejének növeléséhez, a néprajzi gyűjtők számbeli gyarapodásához. A '70-es évektől kezdve az adatközlők és hivatásos vagy műkedvelő táncosok színpadi művein kívül, a szórakozást is szolgáló, mulatság jellegű forma – a **táncház** – egyre nagyobb

népszerűségnek örvend. Mozgalommá szélesedett, amelyet képzett vezetők irányítanak. A külön gyermekek és külön felnőttek rendezett alkalmakon, a népi táncrendek szerint felépített szórakozás pedagógusainknak is új nevelői perspektívát nyitott.

Változatos összetételű közösségek élnek ma a néptáncal, az élet részeként tekintik és ki-ki neme, kora és tehetsége szerint gyakorolja. A táncoknak szerzőjük nincs, s a formájuk sem merev vagy változtathatatlan, minden művelője módosíthat, alakíthat rajtuk. Éppen ezért oly népszerű a néptánc – az izlésnek, tehetségnek, virtuóztatásnak végeláthatatlan lehetőségeket teremt, tág terekben csaponghat a képzelőerő és így egy-egy közösség kiváló táncosa meghatározó formai és izlésbeli alakítóerővel bír. Ki lábát csapásra emeli vagy pörög – erre tör...

Értékteremtő munkaként üdvözölhetjük a nagyváradi tánc házasok tevékenységét, akik a bihari tájakon újabb és újabb híveket toboroznak a néptáncmozgalomnak. Köszönettel tartozunk nekik és különösen Makai (Rugó) Zoltánnak, amiért immár harmadszor biztosítanak helyet-alkalmat ismert és ismeretlen eszmetársaiknak: a népzene- és néptánc kedvelőknek. Míg első tánc háztalálkozójukat a nagyváradi tánc ház megalakulásának egyéves évfordulója alkalmával rendezték s bátorításul szánták a habozóknak, idén úgy döntöttek, megérett az idő a minőség javítására is. A rendezvényt, amely egy teljes napot kitöltött – reggeltől-reggelig – alapos szervezés készítette elő. Kísérletük mégis kis híján kudarcba fulladt, mivel a legnagyobb vonzerőnek számító Sebő Ferenc és Karsai Zsigmond, mondhatni az utolsó pillanatban, lemondták a meghívást. Egy svájci utat hasznosabbnak ítélték a nagyváradinál. Döntésük helyénvalóságát most nem firtatom, de mit mondanak a szervezők?

– Az idei fő meghívottunk Sebő és Karsai lettek volna – simítja szét bajszát hüvelykujjával Makai Zoltán –, akik „élő legendának” számítanak körünkben. Velük már december folyamán kapcsolatba léptünk, azóta többször is egyeztetjük a felépítésük időpontját. Terv szerint történt minden addig, míg másfél héttel ezelőtt telefonáltam Sebő Ferencnek. Azzal fogadott: „Ó, tulajdonképpen mégsem jövünk, ugyanis Svájcba utazunk!”

Ezzel a mondattal fizetett ki minket, miután megígérte: eljön. Hangsúlyozom, annyira sem méltatott bennünket, hogy ő maga hívjon fel és tudósítson a fejleményekről. Ha továbbra is bízunk szavában, még most is leshetnénk a kaput, mikor toppannak be... Úgy tűnik, egy erdélyi meghívás, nem sokat jelent számukra. Nyilván annyi tiszteletdíjat nem tudunk fizetni, mint amennyi egy svájci meghívással jár... De fátyolt rá! – kibeszélt mérgét jókora koty borral mossa le.

Egy újabb szertartásszerű bajuszpödrés után, poharával babrálva rántja föl figyelemztetésként szemöldökét:

– 1990. március 1. Először ekkor volt itt tánc ház. Ennek öröme, egy év múltával ünnepi tánc házat szerveztünk, de olyan nagyszabású rendezvényre sikeredett, hogy eldöntöttük, ebből hagyományt csinálunk. Most már harmadszori alkalmát éli a nagyváradi találkozó, melynek gálaműsorát nem egyfajta seregszemlének képzeltük el, sok egyéni előadó vagy együttes rövid műsoraként, hanem eltérően más tánc háztalálkozótól, már a tervezés szakaszában kevés előadóra gondoltunk, viszont kiknek tág műsoridőt igyekeztünk biztosítani.

Mindig valamiféle újdonsággal rukkoltunk ki ezidáig. Olyasmivel, amiről a hazai közönségnek nincs tudomása. Bemutattuk a Gulyás testvérek filmszociográfiáját, a Balladák filmjét – ez volt a film romániai bemutatója. A tavaly Birinyi József népzeneész, hangszerkészítő-restaurátor, a budapesti Néprajzi Múzeum munkatársa nyűgözött le, szegzett székhez mindenkit előadásával. Az idei csemege – ha mondhatom így – Kallós Zoltán és a most megjelenő hanglemze: „Uram, irgalmazz nekünk”, mely moldvai magyar szentes énekeket és imákat tartalmaz. Zoli bácsival, illetve a kiadóval történt megegyezés nyomán itt, Nagyváradon lesz a lemez nyilvános bemutatója és piacra dobása.

Makai Zoltán, négy társával egyetemben – a Kölcsey Művelődési Központ és a Honvéd Együttes jóvoltából – ösztöndíjas egy debreceni táncoktatói tanfolyamon, hogy tudásukat majd itthon hasznosítsák. Az oktatás egyik következménye, hogy most már pontosan tudják, miért kéri a „hagyományörzők” segítségét-részvételét előadásaikon. Az élettevékenységet az öröklött adottságokon túl olyan szimbolizált jelrendszerek is irányítják (pl. az anyanyelv, szokások vagy akár a tánc), amelyek a tanulás folyamatában válnak a közösség tagjainak birtokává és szervezik ezek tevékenységét. E szimbolizált jelrendszerek összessége nem egyéb, mint a hagyomány – a „kultúra grammatikája”. Jelenléte az emberi közösségek létének feltétele – Makaiék, az adatközlők színpadra állításával, e hagyomány egyik fontosnak ítélt részének megmutatására törekednek.

– A csekély számú bihari adatközlőkön (érmihályfalvi citerazenekar, magyarlapádi zenészek és táncosok)²¹ kívül, meghívottaink a Bihar Gyöngye gyerektánc-csoport, a kolozsvári Tarisznyás táncegyüttes és két zenekar: a sepsiszentgyörgyi Tilinkó és a kolozsvári Üsztürü.

Arra nagy hangsúlyt fektettünk, hogy a gyerekek is jól érezzék magukat a táncbáztalálkozóban, ezért volt a délelőtti dunántúli táncoktatása, illetve a kézműves foglalkozások: a mézeskalácssütés, -díszítés, az agyagozás.

Makai Zoltán és barátai néprajzi kiállítás rendezésére is gondoltak, Bihar megye egyik jellegzetes magyar tájegységének – az Érmellék – népi halászatának bemutatását szervezték meg. A kiállítás megtekintése során változatos halászeszközökkel ismerkedhettünk, a hajótól kezdve a különböző varsákgig. Dr. Wilhem Sándor biológus, a székelyhídi Petőfi Sándor iskola igazgatója diavetítéssel kísért, szakavatott előadásán megtudhattuk, mi a hurca, merettyú, vérszűrő, fűvés, borogató, vízirtó. Ez a kiállítás az alapja a majdan megalakulandó Érmelléki Tájmuzeumnak.

A délutáni órák tánctanulással teltek el. Az Üsztürü és Tilinkó egymást váltva húzta a talpalávalót, míg László Géza, Kerekes Imola, Both József, Sántha Emőke, Szász Sándor, Péter Emese felcsíki, gyimesi, magyarlapádi és moldvai táncmozdulatokra oktatta az érdeklődőket.

A Bihar Gyöngye előadásával kezdődik a gálaműsor. Az együttes tagjai a nagyváradai kultúrházban, illetve Diószegen, három éve indult tánciskolának növendékei. Miklós János és Hölgyesi Andrea tanítványai e pár év alatt olyan mozgáskultúrára

21 A Fehér megyei Magyarlapád néprajzilag a Maros-Küküllő-vidékhez tartozik.

tettek szert, amit – mint előadásuk bizonyította – érdemes nyilvánosság elé tárni. Őket követte az érmihályfalvi citerazenekar. Lakatos János, Lupse János, Harsányi József, Réksi József és Vincze János – ki egyben a hangszerek készítője is – húrpengetéseit Simon András köcsögdudán kísérte. Rövid szünet után a magyarlapádiak következtek háromfelvonásos, koreográfiákra és népdalokra felépített műsorzámmal, a „Generációk üzeneté”-vel, melynek utolsó részében végigtáncolták a lapádi rendet: a leánykörtáncot, a lassú s gyors pontozót és a párost. A magyarlapádi zenekarral egyre több helyen találkozunk s ez örömeinkre is szolgál, mivel a Sipos Ferenc vezette zenekar jóformán az egyetlen környékünkön, amely kizárólag fiatalokból áll – olyan fiatalokból, akik a régiak muzsikáját tanulták meg. A hangulatteremtésben bőkezűen segédkezett Szilágyi Hajni és Turzai Gyöngyi szólóénekes.

Kolozsvárról érkezett a Tarisznyás táncegyüttes. Táncuk újra igazolta: nincs látványos vagy kevésbé látványos tánc. Lépéseiket ha a lélek rezdülései irányítják, a kedv ha mélyből jön és hozzá méltó táncstudás, kifejezőerő párosul, minden tánc – legyen az egyszerű felcsíki páros vagy virtuóz mezősegi tánc – megtudja ragadni és hódítani a közönséget.

A fergeteges taps és a háromszori újrázás után Szalay Zoltánt, a csíkszeredai Hargita Állami Népi Együttes igazgatóját, az előadott felcsíki táncok, ózdi legényes és mezősegi páros koreográfusát faggatom a kolozsvári fiatalokról:

– Sokat jártam Kolozsvárra, próbákra. Szeretek a „tarisznyásokkal” dolgozni, nagyon fogékonyak és mindent meg tudnak valósítani, amit tőlük kérek. Véleményem szerint kis munkával nagyon sokra tudják még vinni!

Míg a kolozsvári táncház teremhiány miatt szünetel, a nagyváradi, az Ady Endre líceum teljes támogatását bírja. Így hát, a váradi táncházasoknak jóideig nem lesznek teremgondjaik. És meglepő, mennyi érdeklődőt csalogatnak össze a primás hegedűjéből elővarázsolt hangok...

Későre jár az idő, de még javában ropják a táncot, a kipirult arcokon nyoma sincs a fáradságnak. Magányos lány mellé szegődöm, ki nem vesz részt a közös forgatagban.

– Nem tudsz táncolni?

– Sajnos... Táncházban sem voltam eddig, ide eljöttem, mert fölöttébb kíváncsi voltam, milyen lesz. Öröm számomra látni, milyen felszabadult itt mindenki. Más, mint akármelyik szórakozási forma. Magyar társaságban magyarul táncolni – most jöttem rá – könnyesordítóan jó!

– Leírhatom a neved?

Barna szeme mosolygósra szűkül, mikor mélyen a szemembe néz:

– Lakatos Andrea...

Szatmári László

(Művelődés, 1993/4. 2–3.)